

Кодацька Н.О., к.соц.н., доцент,
завідувач кафедри журналістики,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ОБМЕЖЕННЯ КОНТЕНТУ ЩОДО ВИСВІТЛЕННЯ ЗАГИБЕЛІ ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

Доповідь присвячена проблемі дотримання етичних норм під час висвітлення загибелі людей у воєнний період. Узагальнено рекомендації професійних організацій журналістів щодо застосування настанов міжнародних експертів з питань захисту приватності в медіа.

Ключові слова: етика журналістської діяльності, професійні стандарти журналістики, Комісія з журналістської етики.

Українські медіа висвітлюють події широкомасштабної російської агресії проти України вже більше року, привертаючи увагу громадськості до трагічних подій, пов'язаних із загибеллю військових та цивільних. Такі повідомлення часто мають сенсаційні заголовки, супроводжуються фотографіями вбитих або містять відео, де зафіксовано момент убивства чи його наслідки. Журналістські матеріали активно поширюються соціальними мережами або іншими веб-сайтами - це призводить до того, що в медіапросторі переважає контент, який містить сцени насильства [3]. Подібні матеріали часто публікуються з грубим порушенням етичних принципів журналістської діяльності і можуть завдавати аудиторії фізичних і моральних страждань.

Необхідно підкреслити, що дотримання етичних стандартів нерозривно пов'язано з виконанням професійних стандартів журналістики, як зазначає Андрій Куликов: «...дотримання професійних стандартів під час війни – один зі способів перемоги. Вибір простий – хочеш зберегти Україну, хочеш вберегти українок та українців – доклади усіх своїх професійних знань, щоб сповістити їх про небезпеку, про загрозу. Доклади уможливлених професійними стандартами та навичками здатностей і здібностей, щоб показати, як можна з успіхом використати набутий досвід для перемоги. По-

кажи, як виживати для того, щоб вижили інші. Щоб вижило якомога більше з нас. Бо ще ж так багато роботи після перемоги» [4, с. 3]. Володимир Мостовий так визначав суть етичної журналістської діяльності: «Журналістська етика формується на основі власного життєвого і професійного досвіду працівника мас-медіа, а також загальноприйнятих норм їхньої роботи. Це професійна совість, або ж «правила безпеки» роботи журналіста. Це сітка, що підстраховує його, коли він працює «під куполом». Журналіст має бути чесним перед собою і перед суспільством» [1, с. 9].

Комісією з журналістської етики надані рекомендації щодо висвітлення загибелі людей під час війни, при підготовці яких враховано практику окремих українських медіа, редакційні кодекси відомих світових медіа, а також настанови міжнародних журналістських та експертних організацій [3]. Тезово наведемо основні з них:

1. Висвітлення подій війни з великими людськими жертвами неможливе без оприлюднення фактів загибелі людей. Використання зображень загиблих може бути виправдане метою поширення інформації про такі злочини і притягнення винних до відповідальності.

2. Розповідаючи про жертв війни, журналістам недостатньо просто констатувати факт, – потрібно дати аудиторії ширший контекст.

3. Неетично повідомляти про загибель людини раніше, ніж про це дізнаються її рідні. Якщо ви не впевнені, що родичам загиблого вже повідомили трагічну звістку, не подавайте зображення загиблих великим планом. Не називайте прізвище та ім'я загиблої людини до моменту офіційного повідомлення рідним.

4. Зважено підходьте до використання фото й відео, де зображені вбиті. Не зловживайте ілюстраціями та відео, де великим планом зображені наслідки насильства: кров, тіла жертв, їхні останні хвилини життя

5. Неприпустимо подавати фото й відео з соціальних мереж без будь-якої перевірки. Журналісти мають звернутися за підтвердженням загибелі до офіційних чи інших джерел: поліції, місцевої влади, військової адміністрації, Міністерства оборони, родичів чи колег загиблого.

6. Будь-яка людина заслуговує на повагу й гідність навіть після смерті. Відсутність одягу, поранення й каліцтва великим планом, фізіологічні деталі – неприпустимо, щоб ці подробиці на

фото й відео можна було пов'язати з конкретною людиною. Журналіст завжди має альтернативу, як показати трагедію і залишитися в межах професійної етики.

7. Уникайте сенсаціоналізму і клікбейту в заголовках, нагнітання негативу в бекграунді. Не використовуйте архівні фото чи відео із зображенням загиблих, яких можна упізнати, для того, щоб проілюструвати сьогодишню подію.

Важливу роль в етичному регулюванні діяльності українських медіа відіграють заяви Комісії з журналістської етики, одна з останніх була пов'язана з численними фактами оприлюднення відео розстрілу українського військовополоненого [2]. Комісією з журналістської етики було встановлено, що медіа, які поширили відеозапис без купюр і без приховування обличчя військовополоненого, грубо порушили Кодекс етики українського журналіста. Також Комісією зазначено, що грубе втручання у приватну сферу життя і детальне зображення насильства, такого як у випадку з відеофрагментом імовірного розстрілу полоненого, є надмірними та не можуть бути виправдані суспільним інтересом. Комісія з журналістської етики засуджує сенсаційний метод роботи журналістів і редакцій та закликає колег поважати приватну інформацію, що стосується військовополонених, відповідально ставитися до висвітлення чутливих тем, які можуть вразити суспільство. Таким чином, журналісти повинні забезпечувати баланс між суспільним інтересом щодо повної і точної інформації та потребою бути співчутливими.

Список літератури

1. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика / Передм. В.П. Мостового: Підручник. К.: Вища шк., 2006. 231 с.
2. Заява КЖЕ щодо оприлюднення відео розстрілу українського військовополоненого [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://cje.org.ua/statements/zaiava-kzhe-shchodo-opryliudnennia-vidео-rozstrilu-ukrainskoho-viyskovopolonenoho/>.
3. Рекомендації КЖЕ щодо висвітлення загибелі людей під час війни [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-kzhe-shchodo-vysvitlennia-zahybeli-liudey-pid-chas-viiny/>.
4. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник / За заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куц, М. Дворового, О. Погорелова. К.: Комісія з журналістської етики, 2022. 90 с.